

Клімова А.Г., Кагляк О.Д., Головка Л.Ф.

(КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ)

ТЕРМОЦИКЛУВАННЯ ПЛАЗМОВИХ ПОКРИТТІВ НА СТАЛІ 40ХН2МА ІМПУЛЬСНИМ ЛАЗЕРНИМ ВИПРОМІНЮВАННЯМ

Використання плазмових покриттів має на меті підвищення зносостійкості, однак, слабким місцем покриттів, в тому числі і плазмових, є межа розділу основа-покриття. Тому існує необхідність розроблення способів посилення дифузійних процесів між матеріалом основи та покриттям. Для досягнення цієї мети, пропонується використання лазерної циклічної обробки.

Лазерне термоциклування покриттів спрямоване на підвищення адгезійної міцності а також може покращувати рівномірність розподілу хімічних елементів в покритті та зниження пористості в ньому.

Експериментальні дослідження проводилися на імпульсному твердотільному YAG:Nd лазері ALM-300 ALPHALASER GmbH: довжина хвилі випромінювання $\lambda = 1,06$ мкм, тривалість імпульсу $\tau = 5 \dots 20$ мс, енергія в імпульсі $E_i = 90$ Дж, частота імпульсів – до 100 Гц, з можливістю варіювання форми імпульсів. Термоциклуванню піддавалися зразки із сталі 40ХН2МА, з нанесеним плазмовим покриттям ХТН ($12X18H10T+TiB_2+CrB_2$), режими обробки представлені в табл. 1.

Режим обробки підбирався таким, щоб температура покриття під час обробки не перевищувала $0,75 \cdot T_{пл}$. При даній температурі активізуються процеси дифузії на границі покриття-основа.

З масиву оброблених зразків, слід виділити зразок з товщиною плазмового покриття 50-60 мкм при 4-х проходах (швидкість переміщення, 20 мм/с; тривалість імпульсу, 5 мс; частота імпульсів, 20 Гц; енергія в імпульсі, 8,95 Дж, середня потужність, 179 Вт) та зразок з такими ж умовами обробки але з покриттям товщиною 100 мкм. За таких умов спостерігається перерозподіл легувальних елементів між покриттям та основою. Однак, в першому випадку спостерігалася нестабільність покриття по товщині, на відміну від другого випадку, де товщина була рівномірною.

Таблиця 1 – Умови і результати опромінення зразків сталі 40ХН2МА з плазмовим покриттям ХТН імпульсним лазерним випромінюванням

Товщина покриття, мкм	n проходів	Швидкість переміщення мм/с	Тривалість імпульсу мс	Частота імпульсів Гц	Енергія в імпульсі Дж	Середня потужність Вт	Ширина ЗТВ	Глибина ЗТВ
50-60	1	20	5	20	8,95	179	2,07	0,19
	2	20	5	20	8,95	179	2,34	0,22
	3	20	5	20	8,95	179	2,47	0,24
	4	20	5	20	8,95	179	2,45	0,32
60-70	1	20	5	20	8,95	179	1,9	0,21
	2	20	5	20	8,95	179	2,1	0,25
	3	20	5	20	8,95	179	2,2	0,25
	4	20	5	20	8,95	179	2,7	0,27
80-90	1	15	5	20	8,95	179	2,33	0,21
	2	15	5	20	8,95	179	2,46	0,22
	3	15	5	20	8,95	179	2,58	0,22
	4	15	5	20	8,95	179	2,8	0,25
100	1	15	20	20	12,48	249,6	2,1	0,27
	2	15	20	20	12,48	249,6	2,2	0,30
	3	15	20	20	12,48	249,6	2,28	0,32
	4	15	20	20	12,48	249,6	2,30	0,35

В обох випадках утворювався перехідний шар, при чому, спостерігався перехід Ti та Ni із сталі в покриття, натомість Cr рухався із покриття в сталь. Формування такого перерозподілу легуючих елементів сприяє суттєвому підвищенню міцності зчеплення плазмового покриття з основою.

Дослідження характеристик покриття, за допомогою штифтового методу, показало, що міцність зчеплення покриття з основою зростає з 14-18 МПа до 80-110 МПа. В той же час, мікротвердість дещо знижується з 1150-1200 МПа до 1050-1100 МПа, що є відносно невеликим значенням. Слід зазначити що знижується, також, і пористість покриття з 10-12% до 7-8%, що однозначно є позитивним фактором стосовно міцності покриття.

Зразки з плазмовим покриттям різної товщини оброблялися по паралельним доріжкам без перекриття. На кожній доріжці була різна кількість проходів, від 1 до 4 (рис. 1).

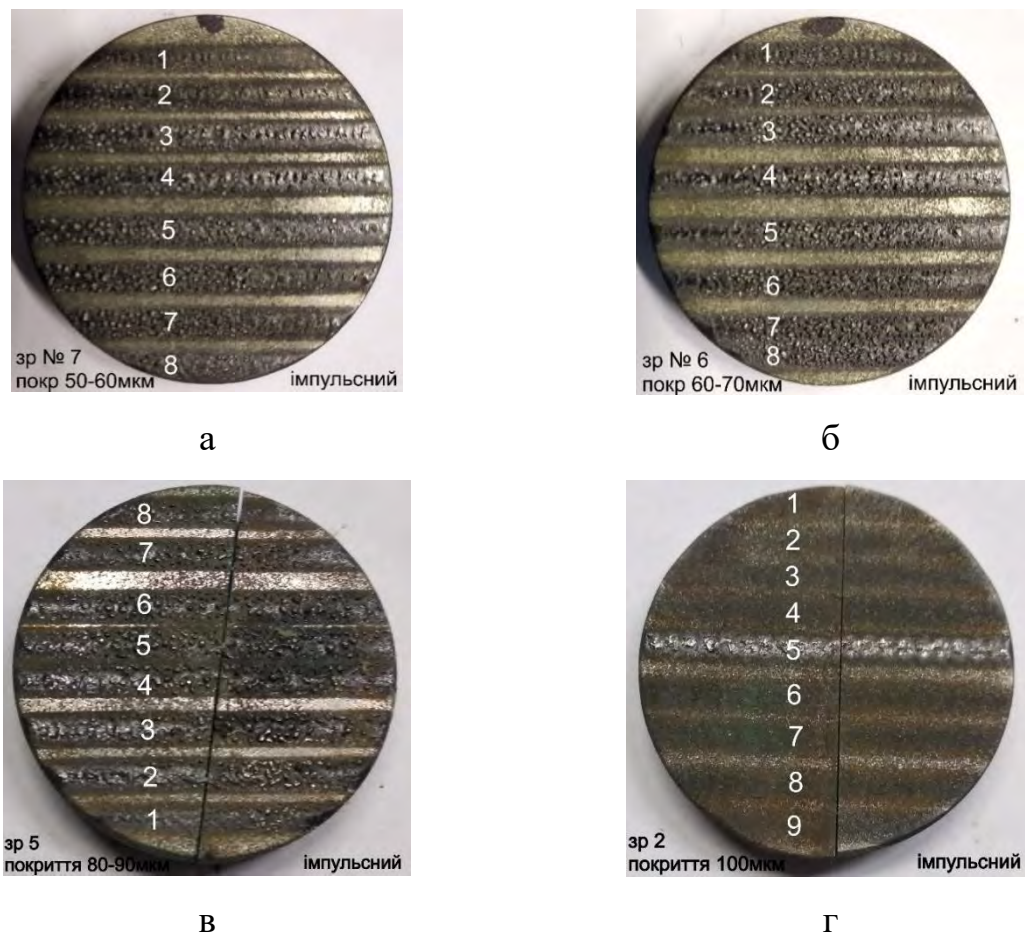

Рис. 1. Оброблені зразки (сталі 40ХН2МА з плазмовим покриттям ХТН (12Х18Н10Т+TiB₂+CrB₂)) після лазерної термоциклічної обробки імпульсним випромінюванням: а – покриття 50-60 мкм; б – покриття 60-70 мкм; в – покриття 80-90 мкм; г – покриття 100 мкм

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що лазерне термоциклування плазмових покриттів типу ХТН на виробках зі сталі 40ХН2МА, дозволяє сформувати перехідний шар із взаємною дифузією елементів з покриття в основу та з основи в покриття. Внаслідок цього вдається досягти підвищення міцності зчеплення покриття з основою в 4-5 раз (з 14-18 МПа до 80-110 МПа) та знизити пористість покриття.